CZU: 343.322:343(478)(094.4) **DOI: 10.5281/zenodo.7352703**

SUBIECTUL INFRACŢIUNII DE DIVULGARE A SECRETULUI DE STAT

GAINA Alexandru,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
Şeful Secţiei nr. 1 din cadrul Serviciului protecţie internă şi anticorupţie al MAI
ORCID: 0000-0003-3990-4683

In the present article, the subject of the crime of disclosure of state secret, provided in art. 344 Criminal Code of the Republic of Moldova, as well as studied its specific features.

At the same time, arguments were revealed in order to review the minimum age of the subject of the studied crime, required by the legislator in the criminal norm, established in art. 21 Criminal Code, for the disclosure of state secret, by increasing it to 18 years.

***Keywords**:* state secret, disclosure of state secret, special subject, responsibility.

Rezultate obţinute şi discuţii. Pentru a fi în prezenţa unei fapte prevăzute de legea penală este necesar ca comportamentul infracţional exteriorizat să derive din partea unei persoane. Alături de semnele obiective ale componenţei de infracţiune exprimate prin obiectul ocrotirii penale şi actul de conduită îndreptat spre obiect, subiectul infracţiunii (din lat. *subjectus*) apare şi el drept element indenspensabil [2, p. 142].

Subiect al infracţiunii este recunoscută persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală şi care, graţie faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală. Într-o accepţiune mai simplă, subiect al infracţiunii este cel ce a comis infracţiunea.

Toţi subiecţii infracţiunii sunt subiecţi de drept penal, dar nu toţi subiecţi de drept penal sunt şi subiecţi ai infracţiunii.

În literatura de specialitate subiectul infracţiunii este clasificat în:

- *subiect activ*: este considerat persoana care săvârşeşte infracţiunea şi trebuie să dispună de anumite calităţi cerute de lege în momentul săvârşirii faptei;

- *subiect pasiv*: persoana care suferă o vătămare sau daună de pe urma unei infracţiuni, care, la rândul său poate fi: *subiect pasiv general* (statul ca reprezentant al societăţii); *subiect pasiv special*, persoana fizică sau juridică vătămată nemijlocit prin infracţiune [3, p. 72].

Potrivit legislaţiei penale autohtone, s*ubiectul infracţiunii* specificate la

art. 344, constituie persoana fizică responsabilă, căreia, în legătură cu serviciul sau munca sa, i-au fost încredinţate informaţiile ce constituie secret de stat şi, în concordanţă cu prevederile art. 21 alin. (1) din CP al RM, acesta, în momentul săvîrşirii infracţiunii, a împlinit vârsta de 16 ani [1].

Caracterul fizic al subiectului infracţiunii rezidă în capacitatea acestuia de a fi persoană fizică. Potrivit art. 17 al Codului Civil al Republicii Moldova, persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi şi de obligaţii civile [4].

În accepţiunea literaturii de specialitate autohtone, subiect special al infracţiunii este persoana care pe lângă condiţiile subiectului general – responsabilitate şi vârsta minimă cerută de lege – trebuie să mai întrunească cumulativ şi o condiţie specială, o anumită calitate prevăzută în norma de drept sau nemijlocit să rezulte din ea, condiţie ce restrânge cercul persoane, ele putând fi trase la răspundere penală în conformitate cu legea dată [3, p. 79].

Potrivit autorului Popov R. [5, p. 42] se disting unele categorii de calităţi speciale ale subiectului infracţiunii, calităţi ce au menirea de a supune subiectul infracţiunii transformării în unul special, şi anume:

1) calităţi ce caracterizează statutul juridic al persoanei evoluând în postura de subiect al infracţiunii sau funcţia pe care aceasta o exercită;

2) calităţi ce caracterizează particularităţile demografice ale persoanei (apartenenţa sexuală, vârsta etc.) sau starea ei de sănătate;

3) calităţi ce caracterizează poziţia subiectului infracţiunii în raport cu victima infracţiunii [2, p. 149].

Autorii Rarog A., Stepaşin V. şi Şimov O. consideră că calitatea specială a subiectului infracţiunii de divulgare a secretului de stat, este condiţionată de faptul că, acestuia i-au fost încredinţate sau i-au devenit cunoscute informaţiile ce constituie secret de stat, în legătură cu serviciul sau munca sa [6, p. 244].

Reieşind din cele afirmate supra, relevăm că, subiectul infracţiunii prevăzute la art. 344 CP RM, trebuie să dispună de calitatea specială, fiind reprezentat de cetăţeanul, numit (angajat) într-o funcţie care implică lucrul cu informaţii atribuite la secret de stat. Prin urmare, poate fi vorba de un funcţionar care are drept sarcină de serviciu deţinerea unor documente sau date ce constituie secret de stat ori de un funcţionar care, în virtutea atribuţiilor de serviciu deţinute, vine numai în contact cu ele.

Regulile şi modul de acces al persoanelor fizice şi juridice la documentele sau informaţiile ce constituie secret de stat sunt prevăzute de Legea cu privire la secretul de stat [7].

Totodată, persoana, căreia i-au devenit cunoscute asemenea informaţii în activitatea sa, poate fi considerat şi un funcţionar căruia documentele sau informaţiile ce constituie secret de stat nu erau oferite pentru utilizare, dar cu care a făcut cunoştinţă exercitând sarcinile sale de muncă (de ex. un dactilograf, copiator, criptograf, lăcătuş, care asamblează un modul al unui dispozitiv secret, etc.) [8, p. 461].

Referitor la *vârsta răspunderii penale* în calitate de semn costitutiv obligatoriu al subiectului infracţiunii, legiutorul moldav a mers pe calea instituirii unei limite minime bazate pe capacitatea persoanei care comite o faptă prevăzută de legea penală de a discerne în acţiunile sale între ce e bine şi ce e rău, de a conştientiza caracterul prejudiciabil al celor comise; cu alte cuvinte, persoana care comite o faptă penală trebuie să dispună de discernământ [2, p. 143].

Legea penală nu conţine vre-o normă care să definescă vârsta, indicând doar la limitele acesteia de la care urmează a fi angajată răspunderea penală atunci când o persoană comite infracţiune [2, p. 144]. Potrivit autorului Baibarin A. [9, p. 18-19], vârsta răspunderii penale reprezintă o categorie juridico-penală, care presupune în sine stabilirea de către legea penală a numărului de ani trăiţi şi are un conţinut destul de calitativ, ce mărturiseşte despre capacitatea persoanei de a conştientiza pericolul social al acţiunilor sale şi de a le dirija.

Reiterăm că, potrivit legislaţiei penale, subiect al infracţiunii prevăzute la art. 344 CP, constituie persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani şi, potrivit prevederilor art. 6 pct. 47) Cod de procedură penală constituie persoană minoră, care nu a împlinit vârsta de 18 ani [10].

Relevant este faptul că, potrivit normativului penal adoptat în România, minoritatea, este percepută drept o cauză de neimputabilitate, indicând astfel la un sistem nou de valorificare a relaţiilor sociale de drept penal, al căror subiect activ incident este minorul, spre deosebire de persoana care a atins vârsta majoratului [11, p. 10].

Este de menţionat că, potrivit prevederilor legale în domeniul secretului de stat, dreptul de acces la secretul de stat se acordă cetăţenilor Republicii Moldova cu capacitatea de exerciţiu deplină, începând cu 18 ani, care solicită acest drept în legătură cu activitatea lor de serviciu, de producere, ştiinţifico-teoretică sau în legătură cu studiile, printr-un ordin sau dispoziţie scrisă a

conducătorului autorităţii publice sau altei persoane juridice în care acest cetăţean lucrează, îşi îndeplineşte serviciul sau studiază [7].

Aşadar, având în vedere capacitatea redusă a minorului sau, posibil lipsa acesteia, de a diferenţia gradul de pericolul social al faptei [11, p. 13], de a înţelege corect circumstanţele care au importanţă pentru cauza penală, ţinând cont de experienţa redusă în domeniul de activitate şi nu în ultimul rând, dezvoltarea fizică, fiziologică şi psihică a acestuia, precum şi având în vedere prevederile legii cu privire la secretul de stat, ar fi justificată revizuirea vârstei minime cerute de legiutor în norma penală, prevăzută de art. 344 CP RM, prin majorarea acesteia la 18 ani.

Pe lângă vârsta subiectului infracţiunii, o altă trăsătură, nu mai puţin importantă este *responsabilitatea* acestuia.

În accepţiunea prevederilor art. 22 al CP RM *responsabilitatea* este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa şi a-şi dirija acţiunile şi este opusă iresponsabilităţii prevăzute la art. 23 CP RM [1].

Reponsabilitatea, care mai este denumită şi capacitatea penală sau imputabilitate, presupune doi factori: un factor intelectiv şi unul volitiv.

La rândul său, *factorul intelectiv* constă în reprezentarea conţinutului obiectiv al infracţiunii.

Pe când, *factorul volitiv* reprezintă capacitatea subiectului care are reprezentarea faptei sale de a-şi dirija în mod liber voinţa, de a fi stăpân pe acţiunile sale.

Aceşti doi factori există în mod cumulativ, iar lipsa unuia dintre aceştia presupune şi lipsa responsabilităţii [3, p. 74].

După cum s-a menţionat mai sus, prevederile art. 23 al CP RM, stipulează starea opusă responsabilităţii şi anume, iresponsabilitatea.

Potrivit legislaţiei penale autohtone, nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârşirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de *iresponsabilitate*, adică nu putea să-şi dea seama de acţiunile ori inacţiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Faţă de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanţei de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrîngere cu caracter medical, prevăzute de prezentul cod.

Totodată, nu este pasibilă de pedeapsă persoana care, deşi a săvîrşit infracţiunea în stare de responsabilitate, înainte de pronunţarea sentinţei de

către instanţa de judecată s-a îmbolnăvit de o boală psihică care a lipsit-o de posibilitatea de a-şi da seama de acţiunile ori inacţiunile sale sau de a le dirija. Faţă de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanţei de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrîngere cu caracter medical, iar după însănătoşire – ea poate fi supusă pedepsei [1].

Perfectarea dreptului de acces al cetăţenilor Republicii Moldova la secretul de stat se realizează în mod benevol, în conformitate cu rigorile stabilite în *Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010, şi anume:

a) stabilirea necesităţii de a lucra cu informaţii atribuite la secretul de stat;

b) consimţământul scris al cetăţeanului pentru aplicarea măsurilor de verificare din partea organelor competente;

c) verificarea cetăţeanului în legătură cu perfectarea (reperfectarea) dreptului de acces la secretul de stat;

d) asumarea în scris de către cetăţean a obligaţiei privind păstrarea secretului de stat care îi va fi încredinţat;

e) acordul scris al cetăţeanului pentru limitarea drepturilor sale în legătură cu accesul la secretul de stat, prevăzută de prezenta lege;

f) familiarizarea cetăţeanului, contra semnătură, cu normele ce prevăd răspunderea pentru încălcarea legislaţiei privind secretul de stat;

g) determinarea tipurilor, mărimii şi a modului de acordare a compensaţiilor în legătură cu efectuarea lucrărilor legate de accesul la secretul de stat;

h) luarea deciziei de către conducătorul autorităţii publice sau al altei persoane juridice privind acordarea dreptului de acces la secretul de stat [12].

Cetăţeanul căruia i s-a perfectat dreptul de acces la secretul de stat este obligat să nu admită divulgarea, prin orice metodă, a secretului de stat care i-a fost încredinţat sau i-a devenit cunoscut în legătură cu îndeplinirea obligaţiilor funcţionale [7].

Totodată, dreptul de acces la secretul de stat i se acordă conducătorului autorităţii publice sau al altei persoane juridice printr-un ordin sau dispoziţie scrisă a persoanei cu funcţie de răspundere care îl numeşte în funcţie, iar în cazul în care autoritatea publică sau persoana juridică nu este subordonată altei autorităţi publice sau altei persoane juridice ori nu intră în domeniul lor de administrare, dreptul de acces la secretul de stat se acordă prin ordinul sau

dispoziţia scrisă a conducătorului autorităţii publice sau al altei persoane juridice care este beneficiară a lucrărilor legate de secretul de stat.

Lista nominală a autorităţilor publice sau altor persoane juridice cu atribuţii de atribuire a informaţiilor la secret de stat, este redată în *Nomenclatorul persoanelor cu funcţii de răspundere cu împuterniciri de atribuire a informaţiilor la secret de stat*, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 449 din 16.06.2011 [13].

Dacă solicitarea cetățeanului de a dispune de informaţii atribuite la secret de stat nu este legată de locul său de muncă, de serviciu sau de studii, dreptul de acces la secretul de stat poate fi acordat la locul desfăşurării activităţii legate de secretul de stat.

În prevederile art. 28 al Legii cu privire la secretul de stat, este prevăzut modul special de acces la secretul de stat şi sunt descrişi titularii funcţiilor, care au dreptul de acces la secretul de stat de forma 1 şi 2 de la numirea (alegerea) lor în funcţie [7].

Accesul acestor persoane la secretul de stat de toate gradele de secretizare li se acordă în virtutea funcţiei deţinute şi după întocmirea obligaţiei scrise privind nedivulgarea secretului de stat.

Accesul cetăţenilor străini şi al apatrizilor la secretul de stat se acordă în cazuri excepţionale în temeiul tratatelor internaţionale la care Republica Moldova este parte sau în temeiul dispoziţiei scrise a Prim-ministrului, adoptată în baza propunerilor Comisiei interdepartamentale pentru protecţia secretului de stat, ţinându-se cont de necesitatea asigurării intereselor şi/sau securităţii Republicii Moldova [12].

De menţionat este că, potrivit prevederilor art. 27 din legea cu privire la secretul de stat, legiutorul a stipulat situaţiile în care dreptul de acces la secretul de stat a cetăţeanului poate fi suspendat şi încetat, după cum urmează:

Dreptul de acces la secretul de stat este suspendat în cazurile:

a) punerii sub învinuire a cetăţeanului pentru săvîrşirea unei infracţiuni incompatibile cu activitatea ce presupune utilizarea informaţiilor atribuite la secret de stat, până la pronunţarea unei hotărîri judecătoreşti definitive şi irevocabile;

b) iniţierii unei investigaţii de serviciu în legătură cu încălcarea obligaţiei de nedivulgare a secretului de stat, pînă la terminarea investigaţiei şi adoptarea unei decizii definitive, dar nu pentru mai mult de 30 de zile.

(2) Dreptul de acces la secretul de stat poate fi suspendat în cazul

necesităţii efectuării unei verificări suplimentare în legătură cu posibila apariţie a circumstanţelor prevăzute la art. 25, pînă la terminarea verificării, dar nu mai mult de 30 de zile [7].

Dreptul de acces la secretul de stat încetează în cazurile:

a) apariţiei sau descoperirii circumstanţelor prevăzute la art. 25 din legea cu privire la secretul de stat, şi anume:

- în care acesta nu expune o necesitate motivată de a lucra cu informaţii atribuite la secret de stat;

- sprijinirii de către acesta a activităţii unui stat străin, a unei organizaţii străine sau a reprezentanţilor acestora, precum şi a unor cetăţeni străini sau apatrizi ce cauzează prejudicii intereselor şi/sau securităţii Republicii Moldova sau în cazul participării cetăţeanului la activitatea unor partide sau asociaţii obşteşti a căror activitate este suspendată, limitată sau interzisă în modul stabilit de lege;

- descoperirii, în urma măsurilor de verificare, a altor acţiuni ale acestuia care prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova;

- refuzului acestuia de a-şi da consimţământul scris pentru aplicarea măsurilor de verificare din partea organelor competente, pentru limitarea drepturilor sale în legătură cu accesul la secretul de stat, prevăzută de prezenta lege, sau refuzului de a-şi asuma obligaţia scrisă privind păstrarea secretului de stat ce îi va fi încredinţat;

- prezenţei la acesta a antecedentelor penale pentru infracţiuni săvârşite cu intenţie, aflării acestuia sub urmărire penală sau al limitării de către instanţa de judecată a capacităţii sale de exerciţiu;

- depunerii la autoritatea publică competentă a cererii de renunţare la cetăţenia Republicii Moldova;

- prezenţei la acesta a unor contraindicaţii medicale pentru lucrul cu informaţiile atribuite la secret de stat, conform nomenclatorului aprobat de Ministerul Sănătăţii, Muncii şi Protecţiei Sociale;

- comunicării de către cetăţean a unor date incomplete sau neautentice la perfectarea dreptului de acces la secretul de stat;

- domicilierii permanente a cetăţeanului peste hotare sau al perfectării documentelor pentru plecarea cu traiul permanent într-o altă ţară;

- neexecutării de către cetăţean a obligaţiilor privind păstrarea secretului de stat care i-a fost încredinţat.

b) eliberării din funcţia (încetării contractului individual de muncă) care

implică lucrul cu informaţii atribuite la secret de stat;

c) încălcării, chiar şi o singură dată, a obligaţiilor prevăzute în contractul individual de muncă ce ţin de protecţia secretului de stat;

d) pierderii cetăţeniei Republicii Moldova.

Decizia privind suspendarea sau încetarea dreptului de acces la secretul de stat se adoptă de către persoana cu funcţie de răspundere împuternicită să adopte decizia privind acordarea acestui drept şi poate fi atacată în organul ierarhic superior sau în instanţa de contencios administrativ.

De menţionat că, cetăţeanul al cărui drept de acces la secretul de stat a încetat, dacă îndeplinirea obligaţiilor lui funcţionale necesită acest drept, în modul prevăzut de legislaţia muncii, urmează să fie transferat la un alt loc de muncă (la o altă funcţie), care nu are nici o legătură cu informaţiile atribuite la secret de stat, iar în cazul imposibilităţii transferului, urmează a fi concediat (eliberat din funcţie) conform legislaţiei în vigoare.

Totodată, suspendarea sau încetarea dreptului de acces la secretul de stat nu eliberează cetăţeanul de obligaţiile asumate privind nedivulgarea secretului de stat [7].

De menţionat este, că persoana, care a intrat în posesia informaţiilor ce constituie secret de stat, fără nici-o intenţie (*de ex. a găsit din întâmplare unele documente cu parafa de secretizare sau i-au fost comunicate informaţii secrete în timpul discuţiilor private cu colegul de serviciu etc.*) nu poartă răspundere penală pentru divulgarea secretului de stat [14, p. 73].

Concluzii. Generalizând cele menţionate supra, constatăm că *subiectul infracţiunii* prevăzute la art. 344 CP al RM, dispune de o calitate specială, constituind persoana fizică responsabilă, ce posedă capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa şi a-şi dirija acţiunile, căreia, în legătura cu serviciul sau munca sa, i-au fost încredinţate informaţiile ce constituie secret de stat, în condiţiile Legii nr. 245/2008 *cu privire la secret de stat* şi, în concordanţă cu prevederile art. 21 alin. (1) CP al RM, acesta, la momentul săvârşirii infracţiunii, a împlinit vârsta de 16 ani, situaţie care este momentan în contradicţie cu prevederile legii cu privire la secretul de stat, potrivit căreia dreptul de acces la secret de stat, se acordă cetăţenilor cu capacitatea de exerciţiu deplină, începând cu 18 ani.

Clasificând subiecţii infracţiunii, prevăzute la art. 344 CP al RM, relevăm următoarele:

1) pe de o parte, în calitate de <u>*subiect activ*</u> este considerată persoana, care

săvârşeşte nemijlocit infracţiunea de divulgare a secretului de stat;

2) pe de altă parte, *subiect pasiv general*, este reprezentat de statul RM, ca parte ce a fost prejudiciată drept urmare a divulgării informaţiilor secrete sau *subiect pasiv special*, poate fi reprezentat de o persoană fizică sau juridică, ce a suportat consecinţe negative, drept urmare a divulgării unor asemenea informaţii.

Referinţe:

1. Codul penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002 (Monitorul Oficial Nr. 72-74 din 14.04.2009),
2. COPEȚCHI, S., HADÎRCĂ, I. Calificarea infracţiunilor: Note de curs. Chişinău, 2015, p. 142,
3. VASILOI, D., BUJOR, V.Drept penal. Partea generală: Teoria infracţiunii: Note de curs. Institutul de Ştiinţe Penale Şi Criminologie Aplicată. Chişinău, 2019, p. 72,
4. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002 (publicat la 22.06.2002 în MO Nr. 82-86, art Nr. 661),
5. POPOV, R., Subiectul infracţiunilor prevăzute în Capitolele XV şi XVI din Partea Specială a Codului penal. Chişinău: CEP USM, 2012, p. 42,
6. РАРОГ, А., СТЕПАШИН, В., ШИМОВ, О. Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах. Москва: Юристъ, 2000, p. 244,
7. Legea nr. 245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat (publicată la 27.02.2009 în MO Nr. 45-46, art Nr. 123, data intrarii in vigoare: 27.05.2009),
8. РАРОГ, А. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник / Под редакцией доктора юридических наук. Москва: Юристъ, 2001, p. 461.
9. БАЙБАРИН, А. Уголовно-правовая дифференциация возраста. Москва: Высшая школа, 2009, p. 18-19,
10. Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003 (Monitorul Oficial Nr. 104-110, art Nr. 447, data intrarii in vigoare: 12.06.2003),
11. CASANDRA, I. Pedepse penale aplicate minorilor, teză de doctor în drept, Chişinău, 2018, p. 10.
12. Hotărîrea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010 ,,Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul

autorităţilor publice şi al altor persoane juridice” (publicată la 26.08.2011 în MO Nr. 139-145, art Nr. 686),

13. Hotărîrea Guvernului nr. 449 din 16.06.2011 cu privire la aprobarea Nomenclatorului persoanelor cu funcţii de răspundere cu împuterniciri de atribuire a informaţiilor la secret de stat (publicată la 24.06.2011 în MO Nr. 103-106, art Nr. 513),
14. ШУМИЛОВ, А. Преступления против основ конституционного строя государства: Комментарий к главе 29 УК РФ. С постатейным приложением нормативных актов и документов. Москва, 2001, p. 73.